

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Кафедра методики викладання та культури
української мови

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ІЗ ПРАКТИКУМУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

*для студентів I курсу факультету української
філології на I семестр (2 модулі)*

Рівне – 2008

ББК 81.411.-9
М-54
УДК 811.161.2(07)

Методичні рекомендації до практичних занять із практикуму української мови для студентів I курсу факультету української філології на I семестр (2 модулі) / Уклад. Л.Л.Мельник. – Рівне: РДГУ, 2008. – 43 с.

Укладач: *Мельник Л.Л.*, старший викладач кафедри методики викладання та культури української мови

Рецензенти: доктор філологічних наук, професор, академік *Шульжук К.Ф.*;
кандидат філологічних наук, доцент МЕГУ імені С.Дем'янчука *Лещенко Г.П.*

Обговорено та схвалено до друку кафедрою методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № ____ від „____” _____ 2008 р.)

ЗМІСТ

Передмова	5
Практичне заняття № 1. Українська мова – національна мова українського народу. Поняття про норми української літературної мови. Звуковий і буквений склад мови (голосні і приголосні звуки, позначення їх на письмі, український алфавіт)	6
Практичне заняття № 2. Голосні звуки, їх класифікація, вимова, позначення на письмі. Склад. Наголос. Вимова і написання ненаголошених голосних у префіксах, суфіксах	8
Практичне заняття № 3. Приголосні звуки, їх класифікація, вимова. Уподібнення приголосних звуків, позначення їх на письмі	10
Практичне заняття № 4. Українська орфографія, її основні принципи. М'які і тверді приголосні звуки. Вживання м'якого знака і апострофа	12
Практичне заняття № 5. Подвоєння та подовження приголосних звуків. Правила переносу частин слова	14
Практичне заняття № 6. Поняття про милозвучність української мови. Спрощення в групах приголосних. Чергування [у]-[в], [і]-[й]. Диктант	16
Практичне заняття № 7. Зміни приголосних звуків при словотворенні	18
Практичне заняття № 8. Вживання великої літери. Правопис неукраїнських слов'янських прозвищ	20
Практичне заняття № 9. Вимова і правопис слів іншомовного походження. Правопис неукраїнських слов'янських прозвищ	22

Практичне заняття № 10. Правопис складних та складноскорочених слів	24
Практичне заняття № 11. Підсумкова контрольна робота (I модуль)	26
Практичне заняття № 12. Особливості відмінювання і написання іменників. <u>Не</u> з іменниками	27
Практичне заняття № 13. Відмінювання та правопис прикметників. Творення та правопис ступенів порівняння якісних прикметників. <u>Не</u> з прикметниками.....	29
Практичне заняття № 14. Відмінювання та написання числівників. Зв'язок числівників з іменниками. Наголошення числівників.....	31
Практичне заняття № 15. Займенник. Особливості відмінювання та правопис займенників. Контрольна робота (II модуль)	33
Контроль знань студентів із практикуму української мови	35
Блок запитань і завдань для заліку та для самоконтролю за самостійно опрацьованим навчальним матеріалом	36
Список літератури	43

ПЕРЕДМОВА

„Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за доступність мови, за багатство мови ...” – ці слова відомого українського поета Максима Рильського є особливо актуальними в наш час, коли українська мова стала державною, коли вивчення її є обов’язковим у всіх освітніх закладах.

Завдання курсу – не лише поновити і поглибити знання української мови, здобуті студентами-першокурсниками в середніх навчальних закладах, а й дати їм лінгвістичну освіту, необхідну для вільного й правильного користування українською мовою. Заняття з практикуму передбачають також підготовку студентів до вивчення теоретичних лінгвістичних дисциплін, насамперед курсу сучасної української літературної мови. Упровадження кредитно-модульної системи навчання дає можливість досягти високого рівня мовної освіти, передбачивши вирішення таких завдань:

- раціональний поділ навчального матеріалу із практикуму української мови на два модулі у першому семестрі та перевірка якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля;
- запровадження та ширше використання шкали оцінювання знань;
- вирішальний вплив на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни суми балів, отриманих упродовж семестру;
- стимулювання систематичного самостійного навчання студентів упродовж семестру;
- запровадження здорової конкуренції у навчанні;
- виявлення та розвиток творчих здібностей студентів.

Упровадження модульної технології вивчення практикуму з української мови допоможе студентам усунути недоліки шкільної підготовки з української мови, сприятиме розвитку загальної культури мовлення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Українська мова – національна мова українського народу. Поняття про норми української літературної мови. Звуковий і буквенний склад мови (голосні і приголосні звуки, позначення їх на письмі, український алфавіт)

Контрольні питання

1. Проблеми походження української мови.
2. Національна українська мова і сучасна українська літературна мова.
3. Мовні проблеми в сучасній Україні.
4. Краса і багатство українського слова.
5. Крилаті вислови про рідну мову.
6. Звуки і букви. Яка різниця між ними?
7. Голосні і приголосні звуки, позначення їх на письмі. Український алфавіт.

Письмове завдання

1. Пригадати і записати в зошити вислови видатних людей про українську мову.
2. Записати 10 прислів'їв і приказок про мову.

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні поглибити знання про українську мову як національну мову українського народу, вміти орієнтуватися в мовних проблемах нинішньої України, знати шлях розвитку рідного слова. Студентам необхідно цитувати напам'ять вислови видатних людей про красу і багатство рідного слова, ділитися власними віршованими здобутками про найбільший духовний скарб людини – мову. Також закріплюємо знання, набуті у шкільному курсі вивчення української мови, про принципи побудови українського алфавіту, про звуки мови (голосні, приголосні), позначення їх на письмі.

Поточний аудиторний контроль

Записати найкращі крилаті вислови про мову, дібрані студентами самостійно, обговоривши їх зміст та пояснивши основні орфограми і пунктограми.

Записати подані слова в алфавітному порядку. З'ясувати лексичне значення незрозумілих слів за словником іншомовних слів: *субсидія, новація, акредитив, паритет, муніципалітет, інвестування, аванс, приріст, кредит, директива, фонди, прецедент, девальвація, фінанси, бюджет, оренда, транзит, складування, аукціон, інстанція, юстиція, убезпечувати, шанобливість, вкладання.*

Виконати вправи № 9, 10, 11 із підручника І.П.Ющука „Практикум з правопису української мови”.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Що означають поняття „національна мова” і „літературна мова”?
2. Яка мова називається сучасною українською літературною і хто її основоположник?
3. Коли українська мова набула статусу державної і які події зумовили це?
4. Дайте визначення понять „графіка”, „алфавіт”, „літера”. Доберіть синонімічні назви до них.
5. Назвіть усі літери українського алфавіту.
6. Яка відмінність між буквами і звуками? На які основні групи поділяються звуки мови?
7. Наведіть відомі вам висловлювання про українську мову.

Література: 1, 2, 3, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Голосні звуки, їх класифікація, вимова, позначення на письмі. Склад. Наголос. Вимова і написання ненаголошених голосних у префіксах, суфіксах

Контрольні питання

1. Які звуки називаються голосними? Скільки їх є в українській мові? Якими буквами вони позначаються на письмі?
2. Що таке наголос? Як він впливає на вимову голосних звуків?
3. Складоподіл в українській мові.
4. Класифікація голосних звуків.
5. Чергування голосних звуків.
6. Вимова і написання **е, и** у префіксах та суфіксах.

Письмове завдання

1. Виконати вправи 81, 82, 85, 86 (Ющук І.П. „Практикум з правопису української мови“).
2. Виконати вправу 36 (Козачук Г.О. „Українська мова. Практикум“).

Методичні зауваги до теми

На практичному занятті поглиблюємо знання про голосні звуки української мови, вивчаємо їх класифікацію, вимову, роль наголосу, найуживаніші чергування голосних звуків при словозміні та словотворенні, розглядаємо складні випадки написання **е, и** у префіксах і суфіксах, доповнюємо знання студентів про складоподіл.

Поточний аудиторний контроль

Класифікуючи голосні звуки, записуємо окремі слова на дошці, речення із підкресленими словами. Наприклад:

Той, хто не знає рідної материнської мови або цурається її, засуджує себе на злиденність душі (В.Сухомлинський).

Не знає[не зна́й е^а]. У слові три голосних звуки.

[e^а] – голосний, ненаголошений, нелабіалізований, середнє піднесення, передній ряд.

[á] – голосний, наголошений, нелабіалізований, низьке

піднесення, задній ряд.

[e^u] – голосний, ненаголошений, нелабіалізований, середнє піднесення, передній ряд.

Виконуємо вправи № 12, 19 із підручника Г.О.Козачук, Н.Г.Шкурятної „Практичний курс української мови”.

Індивідуальна робота по картках на дошці, в зошитах та самостійна робота для всіх (30 варіантів).

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Які звуки називаються голосними, як вони позначаються на письмі, що впливає на вимову голосних звуків?
2. Як ви розумієте поняття наголос „динамічний”, „вільний” або „різномісний”, „рухливий”?
3. Як класифікуються голосні звуки?
4. Найголовніші чергування голосних: [e] з [и] , [o] з [a] у дієслівних основах; [o], [e] з [i]; [o] з [e] після шиплячих, [д^ж] та [й] .
5. Написання ненаголошених голосних у суфіксах: -ен-, -ин-, -тель-, -ев-, -ик-, -иц-, -ич-, -ищ-, -инн(я); у префіксах: пре-, при-, пере-, без- та написання ненаголошених **е**, **и** у коренях слів.

Література: 1, 2, 3, 5, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Приголосні звуки, їх класифікація, вимова. Уподібнення приголосних звуків, позначення їх на письмі

Контрольні питання

1. Які звуки називаються приголосними?
2. Як класифікуються приголосні звуки?
3. Правопис дзвінких та глухих приголосних.
4. Вимова і передача на письмі шиплячих і свистячих.
5. Правопис приголосних у кінці префіксів.
6. Чергування приголосних звуків.

Письмове завдання

Виконати вправи 27 (I, II ч.), 28, 32 (Ющук І.П. „Практикум з правопису української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати, які звуки називаються приголосними, як вони класифікуються, які фонетичні явища відбуваються в системі приголосних звуків; повинні вміти робити фонетичний запис тексту і повний фонетичний розбір слів.

Поточний аудиторний контроль

Виконуємо вправи №57, 60, 66 із підручника Г.О.Козачук, Н.Г.Шкурятної „Практичний курс української мови”, індивідуальна робота по картках у зошитах і на дошці, словниковий диктант, фонетичний запис речень та повний фонетичний розбір слів.

Зразок:

Учитель не той, хто вчить, а той, у кого вчишся (Нар. тв.).

[учіте"л' не" той /хто вчіт' / а той / у кого вчіс :а]

Вчишся[вчіс :а] – 6 букв, 5 звуків, 2 склади:[вчі] – відкритий, наголошений; [с :а] – відкритий, ненаголошений.

[в]- приголосний, сонорний, губний, щілинний, твердий.

[ч] – приголосний, шумний, глухий, передньоязиковий, африкат, шиплячий, твердий.

[ú] – голосний, наголошений, нелабіалізований, високе піднесення, передній ряд.

[с' :] – приголосний, шумний, глухий, передньоязиковий, щілинний, свистячий, подовжений, м'який.

[a] – голосний, ненаголошений, нелабіалізований, низьке піднесення, задній ряд.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Які звуки називаються приголосними?
2. Як класифікуються приголосні звуки?
  - За участю шуму і голосу.
  - За активним мовним органом або місцем творення.
  - За способом творення шуму.
  - За твердістю і м'якістю.
3. Асиміляція за дзвінкістю і глухістю.
4. Вимова шиплячих перед свистячими і навпаки.
5. Вимова і написання приголосних у кінці префіксів: роз-, без-, з-, с-, від-, над-, об-, од-.
6. Знати найуживаніші чергування приголосних:
  - а) г, к, х, із ж, ч, ш;
  - б) з-ж, т-ч, с-ш, г-ж, д-дж, дз-ждж, ст-шч – щ у дієслівних основах.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Українська орфографія, її основні принципи.

М'які і тверді приголосні звуки.

Вживання м'якого знака і апострофа

Контрольні питання

1. Орфографія і орфограма.
2. Принципи української орфографії (фонетичний, морфологічний, історичний, смисловий).
3. Чим позначається м'якість приголосних?
4. Коли вживається і не вживається в українській мові м'який знак?
5. Тверді приголосні звуки. Вживання апострофа.
6. Фонетичний запис слів.

Письмове завдання

1. Виконати вправи № 47, 50, 51, 56 (Ющук І.П. „Практикум з правопису української мови”).
2. Виконати вправу № 21 (Козачук Г.О., Шкуратяна Н.Г. „Практичний курс української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні розуміти поняття „орфографія”, „орфограма”, знати основні принципи української орфографії, уміти застосовувати теоретичний матеріал на практиці; також повинні знати всі правила вживання і невживання м'якого знака і апострофа, їх роль у мовленні.

Поточний аудиторний контроль

Пишемо словниково-розподільні диктанти на вживання м'якого знака і апострофа, виконуємо завдання на дошці за індивідуальними картками та тестові завдання для всіх у зошитах, виконуємо вправи №80, 81, 95, 97 із підручника Козачук Г.О. „Українська мова. Практикум”. Повторюємо фонетичний розбір слів та фонетичний запис тексту.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Дайте визначення понять „орфографія”, „орфограма”.
2. Які принципи покладено в основу української орфографії?
3. Які принципи є основними? Поясніть.
4. Що таке апостроф, функція його в українській графіці.
5. Сформулюйте основні правила вживання апострофа в українській мові:
  - а) після **б, п, в, м, ф**;
  - б) після **р**;
  - в) після префіксів;
  - г) у складних словах.
6. Сформулюйте основні правила невживання апострофа в українській мові:
  - а) після **б, п, в, м, ф**;
  - б) після **р**.
7. Назвіть функцію знака м'якшення в українській мові.
8. Сформулюйте основні правила вживання знака м'якшення в українській мові:
  - а) у кінці та в середині слів;
  - б) перед літерою **о**;
  - в) у прикметникових суфіксах;
  - г) після літери **н** у суфіксах;
  - г) у буквосполученнях;
  - д) у середині слова після **л**.
9. Сформулюйте основні правила, коли знак м'якшення в українській мові не вживається:
  - а) після літер, що позначають губні та шиплячі;
  - б) після **р**;
  - в) між літерами, що позначають м'які подовжені приголосні;
  - г) між двома літерами на позначення м'яких приголосних;
  - г) у буквосполученнях;
  - д) після **н** перед шиплячими та суфіксами.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Подвоєння та подовження приголосних звуків. Правила переносу частин слова

Контрольні питання

1. Подовжені приголосні, позначення їх на письмі.
2. Подовжені м'які приголосні.
3. Подвоєння букв внаслідок збігу.
4. Написання -нн- у прикметниках і похідних словах.
5. Подвоєння букв в іншомовних словах.
6. Які є правила переносу частин слова з рядка в рядок?

Письмове завдання

Виконати вправи № 20, 68 (І ч.), 69, 72, 75 (Ющук І.П. „Практикум з правопису української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати: умови подвоєння приголосних звуків (на межі значущих частин слова, у наголошених суфіксах, у складноскорочених словах та ін.); умови подвоєння приголосних (здебільшого подовження відбувається у іменниках І, II, III відмін); розуміти подвоєння приголосних у власних і загальних назвах слів іншомовного походження. Першокурсники повинні правильно переносити слова із рядка в рядок.

Поточний аудиторний контроль

Виконуються різні завдання на поглиблення знань із даної теми: індивідуальна робота на дошці і в зошитах, словникові диктанти, пояснювальні диктанти, тестові завдання (30 варіантів).

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Поясніть явища подовження і подвоєння.
2. Назвіть умови подовження приголосних:
  - а) в іменниках середнього роду II відміни;
  - б) в іменниках чоловічого і жіночого роду I відміни;

- в) в іменниках жіночого роду однини III відміни;
  - г) у дієсловах;
  - г) у прислівниках.
3. Назвіть умови, за якими подовження приголосних не відбувається.
  4. Назвіть основні випадки подвоєння приголосних:
    - а) за їх збігу на межі частин слова;
    - б) у суфіксах;
    - в) в окремих словах.
  5. За яких умов відбувається (не відбувається) подвоєння приголосних у словах іншомовного походження:
    - а) у загальних назвах;
    - б) у власних назвах.
  6. Назвіть орфографічні, технічні правила переносу.
  7. Назвіть правила, які унеможливають переносити склади з рядка в рядок.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Поняття про милозвучність української мови. Спрощення в групах приголосних. Чергування [у]-[в], [і]-[й]. Диктант

Контрольні питання

1. Що таке милозвучність мови?
2. Які основні закони милозвучності української мови?
3. Які є фонетичні засоби милозвучності?
4. Коли відбувається чергування [у]-[в], [і]-[й]?
5. Що таке спрощення? В яких групах приголосних воно відбувається?
6. Які ви знаєте художні засоби милозвучності мови?

Письмове завдання

Виконати вправи № 42, 119, 121, 122 (Ющук І.П. „Практикум з правопису української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати: що таке милозвучність (евфонімія, благозвуччя) мови, якими чинниками вона досягається; основні закони милозвучності, фонетичні засоби милозвучності та деякі художні засоби; що таке спрощення приголосних, в яких групах приголосних воно відбувається; слова, в яких спрощення не відбувається ні у вимові, ні на письмі.

Поточний аудиторний контроль

Виконання вправ № 86, 89, 108 із підручника Козачук Г.О. „Українська мова. Практикум”. написання міні-диктантів: пояснювальний, вибіркового, розподільний, творчий. Індивідуальна робота на дошці та самостійна за картками в зошитах. Тестові завдання.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Поясніть природу фонетичного явища спрощення.
2. Доведіть або спростуйте твердження: в українській мові у

всіх словах за збігу кількох приголосних відбувається спрощення.

3. Назвіть випадки спрощення в основі слова, які відбуваються:
  - а) завжди;
  - б) частково.
4. Назвіть випадки, за яких спрощення у словах не відбувається.
5. Що таке милозвучність мови?
6. Якими чинниками досягається благозвуччя української мови?
7. Назвіть фонетичні засоби евфонії.
8. Назвіть найосновніші засоби милозвучності української мови.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Зміни приголосних звуків при словотворенні

Контрольні питання

1. Яких змін зазнають приголосні звуки твірної основи при додаванні суфіксів **-ськ-**, **-ств-**?
2. Коли кінцеві приголосні твірної основи не змінюються при додаванні цих суфіксів?
3. Як змінюються кінцеві приголосні твірної основи [к], [ц] при додаванні суфікса **-н-**?
4. Яких змін зазнають приголосні звуки при утворенні вищого ступеня порівняння прикметників, прислівників?
5. Як змінюються суфікси **-цьк-**, **-ськ-** перед суфіксом **-ин-**?

Письмове завдання

Виконати вправи 111, 112, 116 (Козачук Г.О., Шкуратяна Н.Г. „Практичний курс української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати:

- зміни приголосних перед суфіксами **-ськ-**, **-ств-**;
- зміни приголосних при утворенні вищого ступеня порівняння прикметників, прислівників;
- зміни кінцевих твірної основи [к], [ц] перед суфіксом **-н-**;
- зміни суфіксів **-цьк-**, **-ськ-** перед суфіксом **-ин-**.

Поточний аудиторний контроль

Виконання вправ із підручника Козачук Г.О. „Українська мова. Практикум”, індивідуальна робота на картках, самостійна робота для всіх, написання пояснювального диктанту, тестові завдання (35 варіантів).

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Назвіть зміни, які відбуваються при утворенні слів за допомогою суфіксів **-ськ-**, **-ств-**.
2. У яких випадках змін не відбувається при додаванні суфіксів **-ськ-**, **-ств-**?

3. Які зміни відбуваються при утворенні вищого ступеня порівняння?
4. Як змінюється суфікси **-цьк-**, **-ськ-** перед суфіксом **-ин-**?
5. Як змінюється **[к]**, **[ц]** перед **-н-**, які слова не зазнають таких змін?

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Вживання великої літери. Правопис неукраїнських слов'янських прізвищ

Контрольні питання

1. Велика літера у власних назвах:
  - у іменах людей, по батькові, у прізвищах, прізвиськах, псевдонімах;
  - у назвах божеств, міфологічних істот, алегоричних образів;
  - у назвах найвищих державних, духовних посад (однієї країни чи міжнародних організацій);
  - у кличках свійських тварин та приречених чи дресированих звірів і птахів.
2. Велика літера в адміністративно-територіальних політичних назвах.
3. Велика літера в географічних та астрономічних назвах.
4. Велика літера в історичних назвах.
5. Велика літера у назвах нагород.
6. Велика літера у складноскорочених назвах.

Письмове завдання

1. Виконати вправу 19 (I і II частини із підручника („Практикум з правопису української мови” І.П. Ющука).
2. Записати по 10 прикладів назв культових споруд та назв нагород.

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати і вміти правильно писати велику літеру:

- у назвах географічних, топографічних, астрономічних;
- у назвах груп або союзів держав і найвищих міжнародних організацій; найвищих і ненайвищих державних установ та організацій; у назвах партій, об'єднань, союзів однієї держави;
- у назвах нагород, почесних звань;
- у релігійно-культових назвах;

- у назвах історичних подій, епох, війн, революцій;
- в іменах людей, по батькові, прізвищах, прізвиськах, у присвійних прикметниках, утворених від цих індивідуальних назв;
- у назвах посад, титулів, найважливіших державних документів.

Поточний аудиторний контроль

Студенти виконують різні завдання, запропоновані викладачем, що мають навчально-пізнавальний зміст на зразок:

Найстарішим деревом в Україні вважається 1300-річний дуб, що росте в урочищі Юзефин Рокитнівського району Рівненської області, поблизу села Березове.

Виконуються вправи із підручників, вибираються із газетних матеріалів цікаві повідомлення, в яких є чимало слів на вживання великої літери, пропонуються словниково-розподільні, пояснювальні диктанти. Насамкінець виконуються тестові завдання.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Назвіть групи, на які поділяються слова щодо написання великої літери.
2. Сформулюйте правила вживання великої літери:
  - а) у власних назвах посад, звань, установ, організацій;
  - б) в астрономічних, географічних, топографічних назвах;
  - в) у назвах пам'яток старовини, в історичних назвах;
  - г) у назвах державних нагород;
  - г) у релігійно-культових назвах.
3. Поясніть написання прикметників, утворених від власних назв.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Вимова і правопис слів іншомовного походження. Правопис неукраїнських слов'янських прізвищ

Контрольні питання

1. Вимовна норма слів іншомовного походження.
2. Правопис и, і, ї в словах іншомовного походження.
3. Правопис е, є в словах іншомовного походження.
4. Вживання м'якого знака, апострофа.
5. Подвоєння приголосних звуків у власних і загальних назвах слів іншомовного походження.
6. Написання е та є в неукраїнських слов'янських прізвищах.
7. Написання и та і в неукраїнських слов'янських прізвищах.

Письмове завдання

Виконати вправи 141, 142, 146 (Г.О. Козачук, Н.Г. Шкурятяна „Практичний курс української мови”).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні: правильно писати **и, і** у власних та загальних назвах слів іншомовного походження, м'який знак та апостроф; передавати на письмі подвоєння приголосних звуків у власних та загальних слів іншомовного походження. Перекладаючи з російської мови прізвища та географічні назви, першокурсники повинні правильно писати **е, є** та **и, і**.

Поточний аудиторний контроль

З метою поглиблення і закріплення знань із даної теми пропонуються наступні завдання: вправи із підручників, індивідуальні картки, творчі вправи (закінчити речення, виправити помилки, побудувати речення за опорними словами), тренувально-пояснювальний диктант та тести (50 варіантів).

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття „іншомовні слова”.
2. Назвіть умови, за яких у словах іншомовного походження пишеться апостроф чи знак м'якшення.

3. З'ясуйте, чи є різниця між уживанням знака м'якшення та апострофа у словах українського та іншомовного походження.
4. За яких умов подвоюються (не подвоюються) приголосні у словах іншомовного походження загальних і власних назв.
5. Сформулюйте основні правила написання **и, і, ї** у власних і загальних назвах слів іншомовного походження.
6. Наведіть правила передачі **е, є** російських прізвищ і географічних назв українською мовою.
7. Назвіть правила передачі російських **и, ы** українською мовою, спростуйте твердження, що російська **и** завжди в українській мові перекладається **и**.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Правопис складних та складноскорочених слів

Контрольні питання

1. Загальні правила правопису складних слів.
2. Правопис складних іменників разом.
3. Правопис через дефіс іменників із словами пів- , напів- , полу.
4. Правопис непоширеної прикладки у постпозиції і препозиції.
5. Правопис складних прикметників.
6. Як пишуться складні числівники та займенники?
7. Правопис складноскорочених слів і географічних скорочень.

Письмове завдання

1. Виконати вправи 129, 131, 133 („Практикум з правопису української мови” І.П. Ющука).
2. Написати твір-мініатюру про природу, підібравши заголовок і вживаючи складні прикметники та іменники.

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати і вміти : написання складних іменників (разом, через дефіс), добирати власні приклади; написання складних прикметників (разом, через дефіс), добирати власні приклади; розрізняти складні прикметники та сполучення прислівника з прикметником, що пишеться окремо; написання непоширеної прикладки у препозиції та постпозиції до означуваного слова; написання абрєвіатур та складноскорочених назв.

Поточний аудиторний контроль

Пропонуються різні види робіт, які сприяють удосконаленню знань, умінь і навичок студентів: вправи із підручників, індивідуальні завдання на дошці та в зошитах, тести, словниково-розподільний диктант (книжково-журнальний, книговидавничий; ясно-ліловий, ясноокий; звуко-літерний, звукозаписний іт.п.), вибірковий та пояснювальні диктанти; творчі вправи на зразок: назвати складні назви

казкових персонажів (Коза-Дерева, Вовк-Сіроманець і т.п.); записати назви складних рослин (тяньшань, свербиус, любимене, іван-чай, дев'ятисил і т.п.)

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Доведіть або спростуйте твердження: складні іменники та прикметники пишуться лише разом або через дефіс.
2. Сформулюйте правила написання складних іменників разом:
  - а) складні іменники, утворені з двох основ із сполучними **о, е, є**;
  - б) складні іменники, утворені з двох основ без сполучних **о, е, є**;
  - в) непоширена прикладка-іменник, що вживається перед або після означуваного слова;
  - г) складноскорочені слова та аббревіатури.
3. Назвіть основні правила написання складних іменників через дефіс.
4. Сформулюйте всі правила написання складних прикметників разом:
  - а) утворені від іменників;
  - б) інші випадки.
5. Назвіть основні правила написання складних прикметників через дефіс.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

**Підсумкова контрольна робота
(завершено вивчення навчального матеріалу
до I модуля), розрахована на 2 години**

Контрольна робота складається:

- диктант;
- граматичне завдання (індивідуальне по картках);
- тестові завдання.

Методичні зауваги

Зразок першої модульної контрольної роботи подається у „Методичних рекомендаціях щодо написання контрольних модульних робіт із практикуму української мови для студентів першого курсу факультету української філології” (Рівне, 2008). Контрольна робота оцінюється так: диктант – 5 балів, граматичне завдання – 5 балів, тести – 6 балів. Отже, якщо всі завдання виконано правильно, то студент отримує 16 балів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Особливості відмінювання і написання іменників. Не з іменниками

Контрольні питання

1. Як відмінюються іменники I відміни?
2. Як відмінюються іменники II відміни?
3. Як відмінюються іменники III та IV відмін?
4. Кличний відмінок іменників усіх відмін.
5. Відмінювання іменників, що мають тільки форму множини.
6. Написання **не** з іменниками (разом, окремо).
7. Творення, правопис і відмінювання імен по батькові.

Письмове завдання

1. Виконати вправи 157, 158, 162 („Практичний курс української мови” Г.О. Козачук, Н.Г. Шкурятяна).
2. Скласти 6–8 речень з іменниками, що пишуться з **не** разом і окремо або вибрати такі речення із художньої літератури.

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати значення іменника як частини мови, його граматичні категорії, лексичне значення, синтаксичну роль, особливості відмінювання іменників I, II, III, IV відмін та написання **не** з іменниками. Студенти повинні вміти виокремлювати іменник з-поміж інших частин мови, визначати рід, число, відмінок, відміну, групу іменників, правильно їх відмінювати, писати складні для вживання відмінкові форми та правильно писати **не** з іменниками.

Поточний аудиторний контроль

Виконуються такі види робіт, що сприяють поглибленню і зміцненню знань із даної теми: вправи із підручників, індивідуальна робота на картках, біля дошки, в зошитах; тренувально-пояснювальний диктант, вибіркового диктант, творчі міні-завдання стосовно кличного відмінка, утворення імен по батькові, написання **не** з іменниками (зразок: *Неправдою*

*світ пройдеш, а назад не вернешся. Не правдою, а брехнею
поваги не здобудеш. Не доля – недоля, не слава – неслава і т.д.)*

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Яка частина мови називається іменником?
2. Скільки є відмін іменників, як визначаються відміни і які з них поділяються на групи?
3. Як відмінюються іменники I відміни (найскладніші випадки)?
4. Назвіть особливості відмінювання іменників II відміни, у яких відмінках вони мають паралельні закінчення.
5. Від чого залежить закінчення **-а (-я), -у (-ю)** у родовому відмінку однини іменників II відміни?
6. Назвіть особливості відмінювання іменників III відміни.
7. Яких суфіксів можуть набувати іменники IV відміни за відмінюванням?
8. Визначте особливості закінчень іменників усіх відмін у кличному відмінку.
9. Як відмінюються прізвища, імена, імена по батькові?
10. Назвіть усі правила написання **не** з іменниками, проілюструйте прикладами.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Відмінювання та правопис прикметників. Творення та правопис ступенів порівняння якісних прикметників. Не з прикметниками

Контрольні питання

1. Поділ прикметників на групи. Відмінювання прикметників твердої і м'якої груп. Правопис закінчень.
2. Інші особливості правопису відмінкових закінчень прикметників.
3. Творення і правопис вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників.
4. Творення, правопис і відмінювання присвійних прикметників.
5. Як пишеться -не- з прикметниками?
6. Коли пишеться -н- і -нн- у прикметниках?

Письмове завдання

Виконати вправи 160, 163, 166 (І частина), 168, 230 (І частина) („Практикум з правопису української мови” І.П. Ющука).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати значення прикметника як частини мови, його граматичні ознаки, синтаксичну роль, відмінювання прикметників твердої і м'якої груп, ступені порівняння якісних прикметників, не з прикметниками. Студенти повинні вміти виокремлювати прикметники з-поміж інших частин мови, робити розбір прикметника як частини мови, визначаючи його граматичні категорії, лексичне значення та синтаксичну роль; повинні вміти правильно творити обидві форми вищого і найвищого ступенів порівняння, писати не разом і окремо з прикметниками, -н- і – нн- у прикметниках, правильно творити і відмінювати присвійні прикметники.

Поточний аудиторний контроль

Виконуються різні завдання, які сприяють поглибленню і зміцненню знань студентів із даної теми, а саме: індивідуальна робота по картках, пояснювальні вибіркові міні-диктанти, вправи із підручників, творчі вправи (утворити вищий і найвищий ступені порівняння, від поданих іменників утворити прикметники: а) стіна – стінний, вина – винний і т.п.; б) Дар'я – Дар'їн, Ольга – Ольжин, Кирило – Кирилова, Кобзар – Кобзарєва і т.п.). Пишемо міні-твір, описуючи природу і живляючи якнайбільше прикметників.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Яка частина мови називається прикметником?
2. На які групи поділяються прикметники за лексичним значенням?
3. Які форми прикметників за наявністю закінчень?
4. На які групи поділяються прикметники за кінцевим приголосним основи?
5. Як відмінюються прикметники? Визначте особливості закінчень прикметників твердої і м'якої груп, прикметників, які не належать до жодної груп.
6. Назвіть особливості творення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Чи всі якісні прикметники мають ступені порівняння?
7. Як творяться присвійні прикметники від іменників I та II відмін? Особливості їх відмінювання.
8. Сформулюйте правила написання не з прикметниками, проілюструйте власними прикладами.
9. За яких умов відбувається подвоєння -н- у прикметниках?

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Відмінювання та написання числівників. Зв'язок числівників з іменниками. Наголошення числівників

Контрольні питання

1. Кількісні числівники (прості, складні, складені; власне кількісні, збірні, неозначено-кількісні), їх відмінювання та правопис.
2. Відмінювання простих, складних і складених порядкових числівників, їх правопис.
3. Відмінювання і правопис дробових числівників.
4. Зв'язок числівників з іменниками.
5. Наголошення числівників.

Письмове завдання

Виконати вправи 172, 180, 182, 184 („Практичний курс української мови” Г.О. Козачук, Н.Г. Шкурятяна).

Методичні зауваги до теми

Студенти повинні знати значення та структурні розряди числівників, особливості їх відвідування, особливості поєднання числівників з іменниками. Студенти повинні вміти: розрізняти числівники за значенням і будовою, відмінювати числівники різних розрядів, узгоджувати числівники з іменниками, правильно наголошувати числівники, будувати речення із числівниками у різних відмінкових формах, робити розбір числівника як частини мови.

Поточний аудиторний контроль

Добираються і виконуються (усно і письмово) такі вправи, які допомагають студентам глибше опанувати дану тему, оскільки першокурсники припускаються чимало помилок щодо вживання числівників. Користуючись таблицями відмінювання порядкових і кількісних числівників, вводимо ряд числівників у подані речення, пояснюючи їх вживання та написання. Вибираємо речення із числівниками у періодичній пресі,

вчимося правильно вимовляти числівники та робимо розбір числівника як частини мови. Виконуємо вправи із підручників, пишемо пояснювальний диктант, який складається із окремих речень, що мають пізнавально-виховний характер (наприклад: *У голодомор 1932-1933 років умирало українців щохвилини 17 осіб, щодня – 25 000, а за весь рік – більше ніж загинуло у роки Великої Вітчизняної війни. 21 лютого 1999 року ЮНЕСКО вперше впровадило свято – Міжнародний день рідної мови. У Клайпеді (Литва) 9-10 березня у центрі міста зупиняються всі перехожі і заслуховуються 84 мелодіями, які вибивають церковні дзвони на вірші Т.Шевченка. та інш.). Насамкінець пропонуються тестові завдання.*

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Яка частина мови називається числівником?
2. Назвіть розряди числівників за значенням.
3. На які групи за будовою поділяються числівники?
4. Доведіть або спростуйте твердження: всі числівники змінюються за відмінками, числами, родами.
5. Назвіть особливості відмінювання кількісних числівників різних груп.
6. Які особливості відмінювання порядкових числівників?
7. Визначте умови узгодження числівників з іменниками.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Займенник. Особливості відмінювання та правопис займенників. Контрольна робота (II модуль)

Контрольні питання

1. Групи займенників за значенням.
2. Творення, правопис і відмінювання заперечних, неозначених займенників.
3. Особливості відмінювання особових займенників (приставний -н- у таких займенниках).
4. Уміння розрізнати питальні і відносні займенники, особливості їх відмінювання.
5. Написання відмінкових закінчень займенників іменникового, прикметникового та числівникового типу відмінювання.
6. Вимова і наголошення займенників.

Письмове завдання

Виконати вправи 187 (I, II частини), 188, 189 (Г.О. Козачук, Н.Г. Шкурятяна „Практичний курс української мови”).

Методичні зауваги до теми

Практичне заняття поділяється на дві частини: перша – розгляд теоретичних питань та виконання практичних завдань, які дають змогу повторити основні питання правопису, творення і відмінювання займенників; друга – написання контрольної роботи, яка складається із диктанту, граматичного завдання (розбір іменника, прикметника, числівника, займенника як частини мови), тестів, які стосуються правопису вивчених частин мови. Кожен вид контрольної роботи оцінюється 5 балами, отже, за умови виконання всіх завдань правильно студент може отримати 15 балів.

Поточний аудиторний контроль

Перша половина практичного заняття – це виконання вправ із підручників, індивідуальних завдань по картках, запис речень на дошці і в зошитах для розбору займенника як частини мови. Особливо наголошуємо на творенні, написанні і

відмінюванні заперечних та неозначених займенників. Виділяємо відмінювання займенників, співвідносних із іменниками, прикметниками, числівниками.

Друга половина практичного заняття – це написання другої модульної контрольної роботи.

Блок запитань і завдань для самоконтролю

1. Яка частина мови називається займенником?
2. Назвіть розряди займенників за значенням.
3. Які займенники співвідносні з іменниками і як вони відмінюються?
4. Які займенники співвідносні з прикметниками і як вони відмінюються?
5. Які займенники співвідносні з числівниками і як вони відмінюються?
6. Яким займенникам при відмінюванні властиві суплетивні форми?
7. Який займенник не має називного відмінка?
8. Як розрізняються питальні і відносні займенники?
9. Як творяться заперечні займенники і чи завжди вони пишуться разом?
10. Назвіть частки, які з неозначеними займенниками пишуться через дефіс і разом? Чи завжди вони так пишуться?

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ПРАКТИКУМУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Контроль знань студентів із практикуму української мови має такі параметри:

- щоденний контроль, в який входить присутність студента на заняттях (1 бал), усна відповідь (від 1 до 5 балів залежно від складності завдання), виконання практичних завдань як домашніх, так і аудиторних (від 1 до 5 балів), самостійна робота (1 – 10 балів), тестові завдання (1-5 балів);
- модульний контроль – це написання двох модульних контрольних робіт, кожна з яких оцінюється від 1 до 15 балів;
- підсумковий (рейтинговий) контроль – підсумок поточних щоденних балів та модульних контрольних робіт, що становить залік за умови набраної потрібної кількості балів.

Можна ввести поза аудиторну роботу, яка дасть змогу студенту добрати більшу кількість балів. Це участь у пошуково-дослідній роботі (10 балів), участь у конференціях (до 5 балів), участь в олімпіаді (I м.- 15 балів, II м. – 10 балів, III м. – 5 балів).

БЛОК ЗАПИТАНЬ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ ТА ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗА САМОСТІЙНО ОПРАЦЬОВАНИМ НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Що означають поняття „національна мова” і „літературна мова”?
2. Яка мова називається сучасною українською літературною і хто її основоположник?
3. Коли українська мова набула статусу державної і які події зумовили це?
4. Дайте визначення понять „графіка”, „алфавіт”, „літера”. Доберіть синонімічні назви до них.
5. Назвіть усі літери українського алфавіту.
6. Яка відмінність між буквами і звуками? На які основні групи поділяються звуки мови?
7. Наведіть відомі вам висловлювання про українську мову.
8. Які звуки називаються голосними, як вони позначаються на письмі, що впливає на вимову голосних звуків?
9. Як ви розумієте поняття наголос „динамічний”, „вільний” або „різномісний”, „рухливий”?
10. Як класифікуються голосні звуки?
11. Найголовніші чергування голосних: [e] з [и] , [o] з [a] у дієслівних основах; [o], [e] з [i]; [o] з [e] після шиплячих, [д^ж] та [й] .
12. Написання ненаголошених голосних у суфіксах: -ен-, -ин-, -тель-, -ев-, -ик-, -иц-, -ич-, -ищ-, -инн(я); у префіксах: пре-, при-, пере-, без- та написання ненаголошених **е, и** у коренях слів.
13. Які звуки називаються приголосними?
14. Як класифікуються приголосні звуки?
  - За участю шуму і голосу.
  - За активним мовним органом або місцем творення.
  - За способом творення шуму.
  - За твердістю і м'якістю.

15. Асиміляція за дзвінкістю і глухістю.
16. Вимова шиплячих перед свистячими і навпаки.
17. Вимова і написання приголосних у кінці префіксів: роз-, без-, з-, с-, від-, над-, об-, од-.
18. Знати найуживаніші чергування приголосних:
  - а) г, к, х, із ж, ч, ш;
  - б) з-ж, т-ч, с-ш, г-ж, д-дж, дз-ждж, ст-шч – щ у дієслівних основах.
19. Дайте визначення понять „орфографія”, „орфограма”.
20. Які принципи покладено в основу української орфографії?
21. Які принципи є основними? Поясніть.
22. Що таке апостроф, функція його в українській графіці.
23. Сформулюйте основні правила вживання апострофа в українській мові:
  - а) після **б, п, в, м, ф**;
  - б) після **р**;
  - в) після префіксів;
  - г) у складних словах.
24. Сформулюйте основні правила невживання апострофа в українській мові:
  - а) після **б, п, в, м, ф**;
  - б) після **р**.
25. Назвіть функцію знака м'якшення в українській мові.
26. Сформулюйте основні правила вживання знака м'якшення в українській мові:
  - а) у кінці та в середині слів;
  - б) перед літерою **о**;
  - в) у прикметникових суфіксах;
  - г) після літери **н** у суфіксах;
  - г) у буквосполученнях;
  - д) у середині слова після **л**.
27. Сформулюйте основні правила, коли знак м'якшення в українській мові не вживається:
  - а) після літер, що позначають губні та шиплячі;

- б) після **р**;
  - в) між літерами, що позначають м'які подовжені приголосні;
  - г) між двома літерами на позначення м'яких приголосних;
  - г) у буквосполученнях;
  - д) після **н** перед шиплячими та суфіксами.
28. Поясніть явища подовження і подвоєння.
  29. Назвіть умови подовження приголосних:
    - а) в іменниках середнього роду II відміни;
    - б) в іменниках чоловічого і жіночого роду I відміни;
    - в) в іменниках жіночого роду однини III відміни;
    - г) у дієсловах;
    - г) у прислівниках.
  30. Назвіть умови, за якими подовження приголосних не відбувається.
  31. Назвіть основні випадки подвоєння приголосних:
    - а) за їх збігу на межі частин слова;
    - б) у суфіксах;
    - в) в окремих словах.
  32. За яких умов відбувається (не відбувається) подвоєння приголосних у словах іншомовного походження:
    - а) у загальних назвах;
    - б) у власних назвах.
  33. Назвіть орфографічні, технічні правила переносу.
  34. Назвіть правила, які унеможливають переносити склади з рядка в рядок.
  35. Поясніть природу фонетичного явища спрощення.
  36. Доведіть або спростуйте твердження: в українській мові у всіх словах за збігу кількох приголосних відбувається спрощення.
  37. Назвіть випадки спрощення в основі слова, які відбуваються: а) завжди, б) частково.
  38. Назвіть випадки, за яких спрощення у словах не відбувається.

39. Що таке милозвучність мови?
40. Якими чинниками досягається благозвуччя української мови?
41. Назвіть фонетичні засоби евфонії.
42. Назвіть найосновніші засоби милозвучності української мови.
43. Назвіть зміни, які відбуваються при утворенні слів за допомогою суфіксів **-ськ-, -ств-**.
44. У яких випадках змін не відбувається при додаванні суфіксів **-ськ-, -ств-**?
45. Які зміни відбуваються при утворенні вищого ступеня порівняння?
46. Як змінюється суфікси **-цьк-, -ськ-** перед суфіксом **-ин-**?
47. Як змінюється **[к], [ц]** перед **-н-**, які слова не зазнають таких змін?
48. Назвіть групи, на які поділяються слова щодо написання великої літери.
49. Сформулюйте правила вживання великої літери:
  - а) у власних назвах посад, звань, установ, організацій;
  - б) в астрономічних, географічних, топографічних назвах;
  - в) у назвах пам'яток старовини, в історичних назвах;
  - г) у назвах державних нагород;
  - г) у релігійно-культових назвах;
50. Поясніть написання прикметників, утворених від власних назв.
51. Дайте визначення поняття „іншомовні слова”.
52. Назвіть умови, за яких у словах іншомовного походження пишеться апостроф чи знак м'якшення.
53. З'ясуйте, чи є різниця між уживанням знака м'якшення та апострофа у словах українського та іншомовного походження.
54. За яких умов подвоюються (не подвоюються) приголосні у словах іншомовного походження загальних і власних назв.

55. Сформулюйте основні правила написання **и, і, ї** у власних і загальних назвах слів іншомовного походження.
56. Наведіть правила передачі **е, є** російських прізвищ і географічних назв українською мовою.
57. Назвіть правила передачі російських **и, ы** українською мовою, спростуйте твердження, що російська **и** завжди в українській мові перекладається **и**.
58. Доведіть або спростуйте твердження: складні іменники та прикметники пишуться лише разом або через дефіс.
59. Сформулюйте правила написання складних іменників разом:
  - а) складні іменники, утворені з двох основ із сполучними **о, е, є**;
  - б) складні іменники, утворені з двох основ без сполучних **о, е, є**;
  - в) непоширена прикладка-іменник, що вживається перед або після означуваного слова;
  - г) складноскорочені слова та абрєвіатури.
60. Назвіть основні правила написання складних іменників через дефіс.
61. Сформулюйте всі правила написання складних прикметників разом:
  - а) утворені від іменників;
  - б) інші випадки.
62. Назвіть основні правила написання складних прикметників через дефіс.
63. Яка частина мови називається іменником?
64. Скільки є відмін іменників, як визначаються відміни і які з них поділяються на групи?
65. Як відмінюються іменники I відміни (найскладніші випадки)?
66. Назвіть особливості відмінювання іменників II відміни, у яких відмінках вони мають паралельні закінчення.
67. Від чого залежить закінчення **-а (-я), -у (-ю)** у родовому відмінку однини іменників II відміни?

68. Назвіть особливості відмінювання іменників III відміни.
69. Яких суфіксів можуть набувати іменники IV відміни за відмінюванням?
70. Визначте особливості закінчень іменників усіх відмін у кличному відмінку.
71. Як відмінюються прізвища, імена, імена по батькові?
72. Назвіть усі правила написання **не** з іменниками, проілюструйте прикладами.
73. Яка частина мови називається прикметником?
74. На які групи поділяються прикметники за лексичним значенням?
75. Які форми прикметників за наявністю закінчень?
76. На які групи поділяються прикметники за кінцевим приголосним основи?
77. Як відмінюються прикметники? Визначте особливості закінчень прикметників твердої і м'якої груп, прикметників, які не належать до жодної груп.
78. Назвіть особливості творення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Чи всі якісні прикметники мають ступені порівняння?
79. Як творяться присвійні прикметники від іменників I та II відмін? Особливості їх відмінювання.
80. Сформулюйте правила написання **не** з прикметниками, проілюструйте власними прикладами.
81. За яких умов відбувається подвоєння -н- у прикметниках?
82. Яка частина мови називається числівником?
83. Назвіть розряди числівників за значенням.
84. На які групи за будовою поділяються числівники?
85. Доведіть або спростуйте твердження: всі числівники змінюються за відмінками, числами, родами.
86. Назвіть особливості відмінювання кількісних числівників

різних груп.

87. Які особливості відмінювання порядкових числівників?
88. Визначте умови узгодження числівників з іменниками.
89. Яка частина мови називається займенником?
90. Назвіть розряди займенників за значенням.
91. Які займенники співвідносні з іменниками і як вони відмінюються?
92. Які займенники співвідносні з прикметниками і як вони відмінюються?
93. Які займенники співвідносні з числівниками і як вони відмінюються?
94. Яким займенникам при відмінюванні властиві суплетивні форми?
95. Який займенник не має називного відмінка?
96. Як розрізняються питальні і відносні займенники?
97. Як творяться заперечні займенники і чи завжди вони пишуться разом?
98. Назвіть частки, які з неозначеними займенниками пишуться через дефіс і разом? Чи завжди вони так пишуться?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. **Козачук Г.О.** Українська мова. Практикум. – К.: Вища школа, 1991.
2. **Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г.** Практичний курс української мови. – К.: Вища школа, 1993
3. **Ющук І.П.** Практичний курс з правопису української мови. – К.: Освіта, 1997.
4. **Український правопис.** 7-е видання. – К.: Наукова думка, 2004.
5. **Жовтобрюх М.А.** Українська літературна мова. – К.: Наукова думка, 1984.
6. **Пазяк О.М., Сербенська О.А., Фурдуй М.І., Шевченко Л.Ю.** Українська мова: Практикум. – К.: Либідь. 1990.
7. **Мацько Л.І., Мацько О.М., Сидоренко О.М.** Українська мова: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1998.
8. **Пономарів О.Д.** Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 1997.
9. **Зубков М.Г.** Українська мова: Універсальний довідник. – К. 2005.
10. **Фурдуй М.І.** Українська мова. Практикум з правопису. – К.: Либідь, 2003.
11. **Шкурятяка Н.Г., Шевчук С.В.** Сучасна українська літературна мова. – К.: Літера, 2000.

Навчально-методичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ПРАКТИКУМУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*для студентів I курсу факультету української філології
на I семестр (2 модулі)*

Укладач:

Мельник Л.Л., старший викладач кафедри
методики викладання та культури української мови

Комп'ютерна верстка –*Кравчук В.Ю.*

Підписано до друку 22.12.2008 р. Замовлення №204/2.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 1,25.
Гарнітура Time New Roman. Наклад 100 прим.

М-54   Методичні рекомендації до практичних занять із
практикуму української мови для студентів I курсу
факультету української філології на I семестр (2 модулі) /
Уклад. Л.Л.Мельник. – Рівне: РДГУ, 2008. – 43 с.

ББК 81.411.-9

УДК 811.161.2(07)

©Мельник Л.Л., 2008

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

